בס״ד

דברי הרב

פרשת נח תשפ״ז

מפי הרה״ג רבי ארי פארקאש שליט״א
רב דקהל נועם השם

ליל שבת קודש

צדיק תמים בדורותיו ועבודת הצדיק כנגד נסיונות הדור

נאמר בפרשתנו: ״נח איש צדיק תמים היה בדורותיו״. והביא הרב שליט״א בשם כמה ספרים, ובפרט בשם רבי יהושע ליב דיסקין זצ״ל, שיש כאן שתי מעלות נפרדות: ״צדיק״ ו״תמים״, וכל אחת מהן מכוונת כנגד קלקול אחר שבדורותיו של נח.

בדור המבול היה עיקר הקלקול בגזל ובזנות, וכנגד קלקולים אלו עמד נח בצדקותו, ושמר את עצמו מן העבירות שבהן היו בני דורו שטופים. זוהי מעלת ״צדיק״ — שהיה עומד בצדקו בתוך דור של השחתה.

ואילו בדור הפלגה היה הקלקול במרידה בהקב״ה, וכנגד זה עמדה לו מעלת ״תמים״, על דרך הכתוב: ״תמים תהיה עם ה׳ אלקיך״. כנגד המרידה העמיד נח תמימות עם השי״ת וקבלת עול מלכותו.

וזהו שנאמר ״צדיק תמים היה בדורותיו״: בשני הדורות, שהיו חלוקים זה מזה בקלקוליהם ובנסיונותיהם, עמד נח בעבודתו הראויה לכל אחד מהם.

והטעים הרב שליט״א, שאין הכוונה שבתקופה אחת היתה בו מעלה זו בלבד, ובתקופה אחרת היתה בו מעלה אחרת בלבד. שתי המעלות היו בו, אלא שמעלת הצדיק היא לדעת להעמיד את כוחותיו במקום שבו נצרכת העבודה באותה שעה. כאשר קלקול הדור הוא בגזל ובזנות, עליו להתגבר בצדקותו כנגד השחתת המעשים; וכאשר הנסיון הוא במרידה בהשי״ת, עליו להתחזק בתמימותו ובנאמנותו אליו יתברך.

אין די שיהיו באדם כוחות ומעלות, אלא עליו לדעת במה להתאמץ, ומהי העבודה המוטלת עליו לנוכח נסיונות זמנו. ונח היה בכוחו לעמוד בשני הנסיונות, ולהעמיד כנגד כל קלקול את המידה הראויה לתקנו.

ועל פי זה ביאר הרב שליט״א את מה שנאמר לנח קודם כניסתו לתיבה: ״בא אתה וכל ביתך אל התבה כי אתך ראיתי צדיק לפני בדור הזה״. כאן הוזכרה מעלת ״צדיק״ בלבד, ולא נאמר ״צדיק תמים״.

רש״י פירש: ״מכאן שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו״. ועל דרך הדרוש הוסיף הרב שליט״א, שלפי האמור יש טעם להזכרת מעלת הצדקות דווקא: באותה שעה היה נח עומד בתוך דור המבול, שעיקר קלקולו היה בהשחתת המעשים. לפיכך הבליט הקב״ה את צדקותו של נח, שהיא המעלה שעמדה כנגד קלקולו של ״הדור הזה״.

מעלת התמימות היתה בו אף אז, אלא שבכניסתו לתיבה הודגשה אותה בחינה שבה עמד כנגד נסיונו של דור המבול, ובזכותה היה ראוי להינצל ממנו.

ומכאן לימוד בעבודת האדם: עליו להכיר את נסיונות השעה, ולכוון את כוחותיו לעבודה הנצרכת מהם. להיות ״צדיק תמים בדורותיו״ פירושו לשאת את המעלות הללו בקרבו, ולדעת כיצד להוציאן אל הפועל כנגד הנסיונות העומדים לפניו.

שבת קודש ביום

עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים וחינוך הבנים מתוך עבודת האדם על עצמו

נאמר בפרשתנו: "אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו". ופירש רש"י: "ללמדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים".

ועמד הרב שליט"א על משמעות הדברים. הרי אצל אברהם אבינו מצינו שקירב בני אדם לעבודת השי"ת, וכמו שנאמר: "ואת הנפש אשר עשו בחרן". יש אפוא מקום להתבונן: מהי המעלה המיוחדת שב"תולדות", ומה מלמדנו רש"י באומרו שעיקר תולדותיהם של צדיקים הוא מעשיהם הטובים?

וביאר הרב שליט"א, שיש בדברים יסוד גדול בענין חינוך הבנים.

פעמים שאדם אומר בלבו: אני כבר איני יכול להשתנות. בשבילי כבר מאוחר להתחיל ללמוד, להתעלות בתפילה או לתקן הנהגה שהורגלתי בה שנים רבות. אבל בני — הוא ילמד, הוא יתפלל כראוי, והוא יגיע למעלות שאני לא זכיתי להן. ובכך הוא מניח את עבודתו שלו, ותולה את כל תקוותיו בעבודתם העתידה של ילדיו.

אולם אין זו הדרך להעמיד תולדות טובות. אין האב יכול לפטור את עצמו מן העבודה, ולמסור לבניו את כל השאיפות שהוא עצמו חדל להשתדל בהן. הדרך להשפיע על הבנים מתחילה בכך שהאב ממשיך לעבוד על עצמו.

אל יאמר אדם שכבר מאוחר לו. עליו להוסיף בלימודו כפי יכולתו, להשתדל בתפילתו, לתקן את מידותיו ולהיעשות טוב יותר. ואף אם התקדמותו מעטה, עצם הדבר שאינו עומד במקומו, אלא ממשיך להשתדל ולהתעלות, יש בו השפעה עמוקה על בני ביתו.

כשהילדים רואים שאביהם עובד על עצמו, שאף הוא לומד דבר שלא ידע, מתאמץ בדבר שקשה לו ומתקן את הנהגתו, הרי הם לומדים מתוך חייו שעבודת השי"ת אינה נפסקת, ושלעולם יש מקום להתקדם. הדוגמה שהוא מעמיד לפניהם נעשית חלק מחינוכם.

וזהו שביאר הרב שליט"א בדברי רש"י: "עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים". המעשים הטובים של האדם אינם נוגעים אליו בלבד; הם גם היסוד להשפעתו על תולדותיו. מתוך שהוא מטיב את מעשיו ועובד על עצמו, הוא מעמיד לבניו דרך ללכת בה ומעורר אף אותם להתעלות.

אין הכוונה לפטור את האדם מחובת החינוך, אלא ללמדו היכן מתחילה עבודת החינוך. קודם שיתבע מבניו להיות טובים יותר, עליו להמשיך לתבוע זאת מעצמו. אל יסתפק באמירה: "בני יעשה", אלא יאמר: "אף אני אעשה, אשתדל ואתקדם".

וזהו "עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים" — הרוצה להיטיב עם תולדותיו, יוסיף במעשיו הטובים; ומתוך עבודתו שלו, יאיר את הדרך גם לבניו אחריו.

סעודה שלישית

עבודת נח ועבודת משה ואחריות לבית ואחריות לכלל

הביא הרב שליט"א את דברי הספרים שמשה רבינו היה גלגולו של נח. ובתוך הדברים הובאה הדרשה המקשרת את משה רבינו לפסוק "כי מן המים משיתהו", ואת המים הללו למי המבול. ויש להתבונן, מהו הקשר הפנימי שבין נח למשה רבינו, ומה באה סמיכות זו ללמדנו?

והנה מצינו שאף ירידת הגשמים בתחילת המבול היתה פתח לתשובה, שאילו שבו בני הדור בתשובה היו הגשמים נעשים גשמי ברכה. הרי שלא היה המבול ענין של חורבן בלבד, אלא היתה בו גם אפשרות לתיקון ולהתחלה חדשה.

עוד הובא המעשה, שבשעת מתן תורה נתקבצו מלכי אומות העולם אצל בלעם ושאלוהו אם מבול בא לעולם, והשיב להם שהקב"ה נותן תורה לעמו. וביאר הרב שליט"א את השייכות שבין הדברים: כשם שהמבול שינה את מציאות העולם, ולאחריו נתבאר סדר העולם של "זרע וקציר וקור וחם וקיץ וחרף", כך מתן תורה העמיד את העולם במציאות חדשה.

ובספרים נתבאר שמשה רבינו בא לתקן את מה שנח לא הוכיח את בני דורו כראוי, ואילו משה עמד והוכיח את ישראל פעם אחר פעם, ונשא באחריות למצבם הרוחני.

אמנם הרב שליט"א ביקש להציע דרך נוספת בהבנת הדברים. אין הכרח לראות את עבודתו של נח כחסרון בלבד, ואת עבודתו של משה כהשלמת מה שנח לא עשה. אפשר שלכל אחד מהם היתה עבודה המיוחדת לו, לפי שעתו ולפי האחריות שהוטלה עליו.

בשעת המבול נצטווה נח להיכנס לתיבה עם בני ביתו. באותה שעה היתה עבודתו לשמור על עצמו ועל משפחתו, ולהעמיד מתוכם את היסוד לבנינו המחודש של העולם. נח ובניו היו עתידים לצאת מן התיבה ולהעמיד דורות חדשים, ולשם כך היה עליו להקדיש את כוחותיו לביתו ולעשות עבודה זו בשלימות.

עבודתו היתה מצומצמת בהיקפה, אך האחריות שבה היתה גדולה מאד. בתוך התיבה נשמר היסוד שממנו עתיד העולם לשוב ולהיבנות. ההתמסרות לבית ולמשפחה היתה אפוא עבודת השעה שלו.

ואילו משה רבינו נשלח לשאת באחריות לכלל ישראל, להוכיחם, להנהיגם ולקבל בעבורם את התורה. עבודתו הקיפה את הכלל כולו, ומתוכה בא שינוי הנוגע לעולם כולו.

ולפי דרך זו, הקשר שבין משה לנח אינו רק קשר של תיקון חסרון. עבודתו של משה נבנתה גם על גבי מה שהעמיד נח: מתוך שמירת החיים והעמדת הדורות בימי נח, היה אפשר להגיע לאחר מכן אל הדור המקבל את התורה. עבודת הבית והמשפחה היתה יסוד לעבודת הכלל שבאה אחריה.

ומכאן עבר הרב שליט"א ללימוד הנוגע לכל אחד ואחד. אין למדוד את ערכה של העבודה רק לפי גודל היקפה ולפי פרסומה. יש עבודה הנראית לעיני רבים, ויש עבודה הנעשית בצנעה, בתוך ביתו של אדם ובתוך נפשו, ואף היא יקרה וחשובה לפני השי"ת.

יש מעלה גדולה בסיום הש"ס ובמעמדים הגדולים של כבוד התורה. אבל מי שאינו עומד במעמד כזה, אין פירוש הדבר שאין לו חלק בעמל התורה. אדם שלמד כמה שורות גמרא, התייגע להבינן וקנה בהן ידיעה אמיתית, עשה עבודה שיש לה ערך בפני עצמה. אין ערכה תלוי בכך שהדבר ייוודע לרבים או ילווה בפרסום ובהתרגשות גדולה.

וכן בעבודת האדם בביתו: הדאגה לבני משפחתו, החינוך וההתקדמות הפנימית אינם ענינים פחותים מפני שהם נעשים הרחק מעין הציבור. פעמים שזו עצמה האחריות המוטלת עליו באותה שעה, ועליו לקיימה בשלימות.

יש שעה לעבודתו של נח, ויש שעה לעבודתו של משה. על האדם להכיר את שליחותו ואת האחריות שהופקדה בידו, ולהקדיש לה את כוחותיו. ומתוך נאמנות לעבודתו שלו, בין בצנעה ובין ברבים, הוא נוטל את חלקו בבנינו של עולם.